

Любомир ВОЛЧ,
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

Галина ГОРБАТЮК,
асистент кафедри фізичного виховання та реабілітації
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

Ірина ВОЛЧ,
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри мікробіології, вірусології та імунології
*Тернопільський національний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського (м. Тернопіль)*

Галина МИХАЙЛИШИН,
доктор філософії,
асистент кафедри мікробіології, вірусології та імунології
*Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського (м. Тернопіль)*

Юрій БУБНЯК
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ЦИФРОВІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується збільшенням інтенсивності застосування цифрових технологій як невід'ємної частини усіх сфер діяльності людини. На сьогодні одним із пріоритетів Міністерства освіти і науки України виступає розвиток дистанційного навчання. Зважаючи на гостру необхідність упровадження як дистанційного, так і змішаного навчання, постає проблема дослідити особливості організації таких форм навчальної діяльності з використанням цифрових технологій.

Стрімкий розвиток світового цифрового суспільства передбачає певні виклики для сучасної людини, зокрема необхідність адаптації до нових технологій інформаційного середовища, та створює умови для активізації розуміння безперервного навчання як форми саморозвитку, підвищення власної цифрової компетентності, професійної і життєвої самореалізації.

Підґрунтям упровадження інформаційних технологій в освітній простір України стали виклики часу: спершу – пандемія COVID-19, що зумовила реформування процесів навчання з використанням дистанційного формату, а в подальшому – широкомасштабне військове вторгнення, яке суттєво знизило рівень мотивації до навчальної діяльності. Такий стан речей загострив проблему розвитку та опанування технологій у системі освіти, пришвидшив процес цифрових трансформацій. Перед закладами вищої освіти постало питання швидкої адаптації до нової реальності через ухвалення відповідних рішень для розв'язання організаційних та методичних проблем в умовах безперервного освітнього процесу [1; 2; 3].

Таким чином, широке впровадження цифрових технологій, зміна методики навчання та викладання, модернізація педагогічних підходів зумовили нові вимоги до викладачів, а цифрові освітні ресурси постали фундаментальним фактором ефективного забезпечення освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання. У зв'язку з цим, виникає необхідність привернути увагу викладацької спільноти до усестороннього опанування сучасних інформаційних технологій, а також поглибленого вивчення прийомів і методів їх використання.

Метою роботи є аналіз проблеми розвитку змішаного навчання через цифровізацію освітнього середовища в Україні; визначення основних напрямків та викликів комп'ютеризації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Гармонійне поєднання традиційної форми навчання з онлайн-форматом сьогодні називають змішаним навчанням. Термін «змішане навчання» (blended або hybrid learning) має різні визначення у літературі. Загалом – це поєднання офлайн- та онлайн-навчання у різних їх пропорціях. Основною відмінністю змішаного навчання від традиційної системи є активне використання інформаційних технологій для пошуку матеріалу та одержання нових знань. Розповсюдження мультимедійних технологій та швидкісного інтернету відкрили нові шляхи для навчання, що дало змогу здобувачам вищої освіти отримати більш персоналізований,

інтерактивний та захоплюючий освітній досвід. Таким чином, технології стають невід'ємною частиною освітнього процесу [4; 5].

Змішане навчання має низку особливостей, які, на наш погляд, наочно демонструють його переваги. По-перше, при використанні такого формату навчання ми поміщаємо здобувача в центр освітнього процесу і дозволяємо йому реалізувати індивідуальну освітню траєкторію. По-друге, особливої значущості набуває особиста відповідальність здобувача освіти за результати власного навчання. Опинившись в онлайн-середовищі, здобувач може самостійно обирати вид діяльності, та з якою швидкістю виконувати поставлені завдання. Через врахування його потреб, проблем та інтересів, він здобуває ту саму свободу, якої немає в інших формах навчання і яка дає йому змогу разом із тими вимогами та рамками, які ми встановлюємо, розвинути відповідальність за результат власної навченості. По-третє, використання змішаного навчання сприяє формуванню комунікативних компетенцій здобувачів освіти. Різні види проєктної діяльності, яка передбачається вказаним форматом освітнього процесу, дають змогу виробити у здобувачів здатність знаходити односторонні, створювати команди та працювати в них, переконувати одне одного, бачити спільні цілі. По-четверте, забезпечується розвиток регулятивної компетенції: здатність поставити відповідні цілі, планувати робочий процес, прогнозувати, контролювати, коригувати та оцінювати власні дії [6]. По-п'яте, змішане навчання дає змогу підвищити предметні результати навчання здобувачів.

Проведені за кордоном вимірювання свідчать, що саме така форма навчання дає приріст предметних результатів, і найголовніше, дозволяє зробити роботу викладача максимально ефективною [7]. Однак, при впровадженні змішаного навчання виникає низка труднощів, зокрема: працівникам закладів вищої освіти складно переорієнтуватися та почати працювати у новій парадигмі; виникає проблема формування нової навчальної групової культури групи, адже не всі здобувачі освіти готові взяти на себе відповідальність за власні результати навчання; відсутність належного забезпечення комп'ютерними технологіями.

Спостереження показують, що запровадження описаного вище формату освітнього середовища дає змогу залучити до навчальної діяльності значно більшу кількість студентів та підняти рівень їх зацікавленості у набутті нових знань.

Виділено низку моделей змішаного навчання: перша модель – *модель ротації (Rotational Model)*. Вона чудово працює на початковому рівні навчання, але потребує наявності комп'ютерів чи планшетів в аудиторії, а також використання системи управління навчанням і вміння організувати групову роботу. Розподіл відбувається між трьома групами за видами навчальної діяльності. Кожна група працює у своїй частині аудиторії, у своєму навчальному середовищі. Таким чином, такий вид роботи дозволяє отримати різноманітний освітній досвід протягом курсу.

Другою моделлю змішаного навчання є *гнучка модель (Flex Model)*. Вона вважається складнішою для реалізації, однак – більш перспективною та поєднує традиційне очне навчання з онлайн-навчанням. Для роботи в цій моделі у здобувачів вищої освіти мають бути розвинені навички самоорганізації. Тому гнучку модель доцільно застосовувати для навчання здобувачів старших курсів.

Основною ідеєю гнучкої моделі є відсутність часових обмежень та гнучкий графік роботи для виконання поставлених навчальних завдань: здобувачі можуть контролювати час, місце та темп свого навчання, часто використовуючи онлайн-ресурси та цифровий вміст [5].

Модель “*À La Carte*” дозволяє персоналізувати навчальні шляхи та розширити пропозиції курсів шляхом включення, на додаток до традиційних очних занять, одного або кількох онлайн-курсів. Така модель дає змогу здобувачам обирати як певні теми, так і очну або онлайн-форму навчання. Ця модель пропонує здобувачам вищої освіти вибір цифрових інструментів і завдань для формування власної освітньої траєкторії. Таким чином, є максимально персоналізованою. Вона може бути розділена на певні частини: перевернутий клас (Flipped Classroom), ротаційна станція (Rotation Station), ротаційна лабораторія (Rotation Lab) та індивідуальна ротація (Individual Rotation) [8].

Іншою моделлю змішаного навчання є *розширена віртуальна модель (Enriched Virtual Model)*. Вона передбачає використання технологій віртуального класу. Більшість занять відбувається онлайн, з періодичними особистими зустрічами або семінарами для практичних занять, оцінювання та додаткової підтримки. Ця модель розроблена, щоб перенести реальний досвід навчання у віртуальну класну кімнату через включення віртуальних симуляцій, віртуальних екскурсій, вебінарів і відеоконференцій разом із традиційними методами навчання [5].

Описані моделі можна адаптувати та поєднувати, особливо в умовах воєнного часу, відповідно до конкретних потреб і цілей закладів освіти. Такий підхід забезпечить гнучкість, персоналізацію та посилене залучення студентів в освітній процес.

Використання змішаного навчання – сучасний, універсальний, гнучкий та ефективний підхід до освіти, який забезпечить особистісний та професійний розвиток здобувачів вищої освіти у складних умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Grynyuk S., Zheludenko M., Zaytseva I. The readiness of Ukraine's digital infrastructure to mass distance learning. *Visnyk Kremenchyuzkogo natsionalnogo universytety*. 2021. No. 4. P. 35–40.
2. Освіта України в умовах воєнного стану : інформ.- аналіт. зб. / підгот.: С. Шкарлет (заг. ред.) та ін. Київ, 2022. 358 с. URL: <http://surl.li/cxswm> (дата звернення: 23.04.2023).
3. Горбатюк Р., Волч І., Михайлишин Г., Буката В. Підготовка майбутніх лікарів у закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Медична освіта*. 2023. № 2. С. 18–24. DOI: <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2023.2.14010>
4. Мар'єнко М., Сухіх А. Організація навчального процесу у ЗЗСО засобами цифрових технологій під час воєнного стану. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 2. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2022-2-31-37>
5. Галушко О., Батмангліч Б. Модель змішаного навчання в сучасних умовах. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 245–251.
6. Grynyuk S., et al. Distance Learning During the COVID-19 Pandemic: The Experience of Ukraine's Higher Education System. *The Electronic Journal of e-Learning*. 2020. No. 20. P. 242–256.
7. Bottino R. Schools and the digital challenge: Evolution and perspectives. *Educ Inf Technol*. 2020. No. 25. P. 2241–2259. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10639-019-10061-x>
8. Blended Learning Models. URL: <https://www.blendedlearning.org/models/> (date of access: 10.10.2024).